

COVID-19 TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNÜ NASIL ETKİLEDİ? ¹

HOW DID COVID-19 AFFECT THE TURKISH INSURANCE INDUSTRY?

Hasan MERAL *

*Araştırma Makalesi / Geliş Tarihi: 10.06.2021
Kabul Tarihi: 30.09.2021*

Öz

2020 yılı başından itibaren tüm dünyayı tesiri altına alan Covid-19 pandemisi küresel ekonomiyi derinden etkilemiş, Türkiye ekonomisi de bu süreçte önemli kayıplar yaşamıştır. Türk sigorta sektöru 2020 yılında diğer birçok sektörün aksine güçlü bir büyüme performansı göstermiş ve teknik sonuçlarını iyileştirmiştir. Bununla birlikte, teknik sonuçlardaki iyileşmenin aksine Türk sigorta sektörünün uzun yıllardır süregelen yapısal problemleri pandemi döneminde de varlığını sürdürmüştür.

Çalışmada, Türk sigorta sektörünün 2016-2020 yılları arasındaki performansı hayat dışı ve hayat branşları ayırımında, entropi ağırlıklandırılmış TOPSIS yöntemi ile analiz edilmiş, pandemi etkisi altındaki 2020 yılı performansı diğer yıllar ile karşılaştırılmıştır. Uygulama sonuçlarına göre; hayat dışı branş en yüksek performansı 2020 yılında, hayat branşı ise 2018 yılında göstermiştir. Bu bağlamda, Covid-19 pandemisinin Türk sigorta sektöründe hayat dışı branşın performansı üzerinde herhangi bir olumsuz etkisinin olmadığı, hayat branşının performansını ise sınırlı da olsa negatif şekilde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sigorta, Covid 19, Türk Sigorta Sektöru, Performans Analizi, TOPSIS, Entropi

JEL Sınıflaması: G22, I13, C64

Abstract

The Covid-19 pandemic, which has had affected the whole world since the beginning of 2020, had great impact on the global economy, and the Turkish economy has suffered significant loss during the process. Unlike many other industries, the Turkish insurance industry showed a strong growth performance in 2020 and improved its technical results. However, contrary to the improvement in technical results, the long-standing structural problems of the Turkish insurance industry continued during the pandemic.

In the study, the performance of the Turkish insurance industry between 2016 and 2020 was analyzed with the entropy-weighted TOPSIS method in terms of the non-life and the life branches, and the performance of 2020 under the effect of the pandemic was compared with other years. The results showed that highest performing year was 2020 for the non-life branch while it was 2018 for the life branch. In consideration of these results, it was concluded that the Covid-19 pandemic did not have any negative impact on the performance of the non-life branch in the Turkish insurance industry, but it negatively affected the performance of the life branch.

Keywords: Insurance, Covid 19, Turkish Insurance Market, Performance Analysis, TOPSIS, Entropy

JEL Classification: G22, I13, C64

¹ **Bibliyografik Bilgi (APA):** FESA Dergisi, 2021; 6(3), 443-458 / DOI: 10.29106/fesa.950379

*Dr., BNP Paribas Cardif Türkiye, hsnmrl@gmail.com, İstanbul – Türkiye, ORCID: 0000-0002-2079-0674

1. Giriş

2020 yılı başından itibaren tüm dünyayı etkisi altına alan ve 50 Milyondan fazla insanın hayatını kaybetmesine neden olan Covid-19 pandemisi, bir dizi sosyal ve ekonomik problemi de beraberinde getirmiştir. Pandemi ilk olarak ölkelerin sağlık sistemleri üzerinde ciddi bir yük oluşturmuş, birçok ölkede sağlık sistemi çökme noktasına gelmiştir. Ölkeler, salgının yayılımını kontrol altına almak amacıyla başta seyahat kısıtlamaları olmakla birlikte, zorunlu karantina, sokağa çıkma yasağı, faaliyet kısıtlaması gibi birçok tedbiri hayata geçirmişleridir. Alınan tedbirler salgının kontrol edilmesi hususunda faydalı olsa da tüketimin düşmesi, tedarik zincirinin bozulması ve üretimin azalması gibi sorunları da beraberinde getirmiştir.

Türkiye Covid-19'un görece geç göröldüğü ölkelerden bir tanesidir. Ancak ilk vakanın göröldüğü tarih olan 11 Mart 2020'den itibaren ölkedeki vaka sayıları hızla artmaya başlamış, 2021 Mayıs ayı sonu itibariyle toplam vaka sayısı 5 Milyonu aşmış, vefat sayısı ise 50 bini aşmıştır. Ölkede Covid-19'un yayılma hızını düşürmek amacıyla çeşitli dönemlerde uzun süreli sokağa çıkma yasakları uygulanmış, restoranlar, sinema salonları ve farklı birçok işletmenin faaliyetleri geçici süre ile kısıtlanmıştır. (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2021).

Covid-19'un Türkiye ekonomisi üzerindeki etkileri beklendiği üzere son derece olumsuz olmuştur. Ölkede pandeminin ekonomiye verdiği zararları telafi etmek amacıyla "Ekonomik İstikrar Kalkanı" adı verilen bir destek paketi hayata geçirilmiştir. Bu kapsamda çok sayıda vergi mükelleflerinin vergi ödemeleri ertelenmiş, devlet bankalarının kredi alacakları ötelenmiş ve istihdamı desteklemek amacıyla kısa çalışma ödeneği uygulamaya konmuştur. (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2020). Aynı dönemde T.C. Merkez Bankası piyasadaki likiditeyi ve ekonomik canlılığı artırmak amacıyla politika faizini 250 baz puan düşürmüştür. (TCMB, 2020).

Alınan tüm bu önlemler bir noktaya kadar etkili olsa da Covid-19'un ölkede ekonomisi üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için yeterli olmamıştır. 2020 yılının ikinci çeyreğinde ekonomi %9,9 daralmış, 2020 yılı büyümesi ise %1,8 olarak gerçekteşmiştir. Gerek daralan talep gerekse faaliyet kısıtlamalarından etkilenen işletmeler nedeniyle Türkiye'de PMI endeksi 2020 Nisan ayında sert bir düşüş göstermiş ayrıca ölkenin 2020 yılı ihracat rakamları 2018 yılı düzeyine gerilemiştir. (İSO, 2021). 2020 Mart ayında 6,3 seviyelerinde olan Dolar / TL kuru, bir yılın sonunda 2021 Mart ayında 8,3 seviyesine ulaşmıştır (TCMB, 2021). Aynı dönemde tüketici fiyat endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre %16,2 artmış, işsizlik oranı ise %13,1'e yükselmiştir (TCMB, 2021) (TÜİK, 2021a) (TÜİK, 2021b).

Covid-19'un Türkiye ekonomisi üzerindeki erken dönem etkilerini inceleyen araştırmalar, pandemiden en fazla etkilenen sektörlerin başında turizm ve imalat sektörlerinin geldiği ortaya koymaktadır. Uluslararası seyahat kısıtlamaları ve ticaret işlemlerinin yavaşlaması, Türkiye'nin iki önemli sektördeki ihracat gelirinin düşmesine neden olmuş ve diş ticaret açığı Ocak – Nisan 2020 döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre %102,3 oranında artmıştır (Kılıç, 2020; s.70) (Soylu, 2020; s.177). Covid-19'un Türk finans sektörü üzerindeki etkilerine bakıldığında, olumsuz etkilerin reel sektöre kıyasla daha sınırlı kaldığı gözlenmektedir. Bankacılık sektörü düşük faiz oranları ve devlet teşvikleri sayesinde 2020 yılında kredi hacmini büyötmüş ve net karını %22,3 oranında artırmıştır. Borsa İstanbul ise pandemi döneminde önemli sayıda yeni yatırımcı kazanmış, BİST 100 endeksi 2020 yılında bir önceki yıla göre %29 artmıştır. Bu bağlamda Türk finans sektörünün pandemi döneminde reel sektörün finansman ihtiyacını karşılamaya devam ederek hem ekonominin devamlılığı için önemli bir fonksiyon üstlendiği hem de zorlu piyasa koşullarına rağmen karlılığını artırdığı söylenebilir (TBB, 2021; s.44).

Pandeminin ilk günlerinde Covid-19'un sigorta sektörüne muhtemel etkileri konusunda çeşitli görüşler dile getirilmiş, bu görüşlerin birçoğu salgının negatif sonuçları üzerine yoğunlaşmıştır. Özellikle iş durması, alacak ve işsizlik sigortaları pandemi kaynaklı katastrofik hasarların oluşabileceği branşlar olarak ön plana çıkartılmıştır. Bununla birlikte 2001'deki ebola salgını sonrasında birçok sigorta ürününde pandemi kaynaklı risklerin kapsam dişında bırakılmış olması, salgının sigorta sektöründe katastrofik hasarlara yol açmasının önüne geçmiştir. Türk sigorta sektöründe ise bahse konu ürünlerin toplam üretim içindeki payının çok düşük olması, pandemi kaynaklı riskleri sınırlayan bir diğer etmendir. Pandeminin Türk sigorta sektörü için yarattığı en büyük tehditlerden birisi de azalan ekonomik aktiviteye bağlı tüketici talebindeki daralma ihtimalidir. Ancak Türk sigorta sektörü pandeminin yarattığı tüm olumsuzluklara rağmen 2020 yılında bir önceki yıla göre %19,2 büyöyerek süreçten en az etkilenen sektörlerin birisi olmuştur (TSB, 2021a).

Çalışmada, pandemi döneminde hem sosyo-ekonomik dengenin korunması hem de finansal istikrarın devamlılığı açısından önemli bir fonksiyon icra eden Türk sigorta sektörünün Covid-19 salgınından nasıl etkilendiği incelenecektir. Bu kapsamda öncelikle pandemi sonrası Türk sigorta sektörünün hayat dişı ve hayat branşlarındaki genel görünümüne dair değerlendirme yapılacak, sonrasında ise sektörün 2016 – 2020 yılları arasındaki performansı entropi ağırlıklandırılmalı TOPSIS yöntemi ile analiz edilecektir.

2. Covid-19 Sonrası Türk Sigorta Sektörünün Genel Görünümü

2019 yılını 69 Milyar TL prim üretimi ile kapatan Türk sigorta sektörü, bunun karşılığında reel sektöre 129 Trilyon TL tutarında teminat sağlamıştır. Aynı yılda prim üretiminin GSYH'ya oranı ise %2,78'e ulaşmıştır. Bu oranın 2015 yılında %2,05 olduğu ve yıllar içinde kademeli olarak arttığı göz önünde bulundurulduğunda, Türk sigorta sektörünün pandemi öncesi dönemde istikrarlı bir büyüme performansı ortaya koyduğu sonucuna ulaşılmaktadır (SEDDK, 2020; s.7).

Yüksek bir büyüme ivmesi ile 2020 yılına başlayan Türk sigorta sektörü, pandeminin Türkiye'de etkili olmadığı ilk üç ayda da güçlü büyüme performansını sürdürmüştür. Nisan ayından itibaren büyüme ivmesi azalmış olsa da sektör 2020 yılını %19,2'lik bir büyüme ile kapatmıştır. Bununla birlikte toplam poliçe adetlerindeki değişime bakıldığında, 2020 yılında satılan poliçe adetinin 2019 yılından yaklaşık 3 Milyon eksik olduğu görülmektedir. 2020 yılı prim üretimindeki reel büyümenin %4,06 olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, Türk sigorta sektörünün 2020 yılı büyümesinin enflasyon ve maliyet artışlarına bağlı olarak ortalama primlerin yükselmesinden kaynaklandığı yorumu yapılabilir (TSB, 2021a).

Tablo 1. Türk Sigorta Sektörünün 2019 ve 2020 Yılı Prim Üretimleri

Branş Adı	2019		2020		Değişim	
	Poliçe Adet	Üretim (Milyon TL)	Poliçe Adet	Üretim (Milyon TL)	Nominal	Reel
Kaza	10.783.221	2.372,74	8.845.584	2.237,23	-5,71%	-17,72%
Hastalık-Sağlık	6.007.999	8.358,10	4.040.833	10.095,66	20,79%	5,40%
Kara Araçları	5.670.853	9.406,27	6.307.759	10.737,41	14,15%	-0,39%
Raylı Araçlar	-	0,01	-	0,02	15,00%	0,35%
Hava Araçları	648	223,85	616	369,66	65,14%	44,10%
Su Araçları	21.944	413,51	25.349	621,69	50,34%	31,19%
Nakliyat	1.152.660	950,79	1.141.829	1.204,30	26,66%	10,53%
Yangın Ve Doğal Afetler	16.514.910	8.447,10	15.960.325	10.585,80	25,32%	9,35%
Genel Zararlar	8.266.497	5.876,74	7.997.679	7.962,47	35,49%	18,23%
Kara Araçları Sorumluluk	19.787.305	18.712,17	19.764.232	20.487,19	9,49%	-4,46%
Hava Araçları Sorumluluk	700	263,90	697	298,55	13,13%	-1,28%
Su Araçları Sorumluluk	1.755	44,66	2.233	57,81	29,46%	12,96%
Genel Sorumluluk	470.680	1.712,23	422.832	2.189,99	27,90%	11,61%
Kredi	21.963	304,28	27.425	399,06	31,15%	14,44%
Kefalet	43.560	92,18	24.359	123,95	34,47%	17,34%
Finansal Kayıplar	157.462	505,29	51.685	547,98	8,45%	-5,37%
Hukuksal Koruma	373.256	198,47	834.015	224,97	13,36%	-1,09%
Destek	1	0,16	1	0,00	-98,78%	-98,94%
Hayat Dışı Toplam	69.275.415	57.882,45	65.447.451	68.143,74	17,73%	2,73%
Hayat Toplam	4.449.527	11.359,72	5.172.215	14.431,91	27,04%	10,86%
Genel Toplam	73.724.942	69.242,17	70.619.666	82.575,66	19,26%	4,06%

Kaynak: Türkiye Sigorta Birliği (TSB). İstatistikler, Prim Üretimleri Sıralama. <https://www.tsb.org.tr/istatistikler>, (01.06.2021).

Tablo 1'de yer alan Türk sigorta sektörünün 2019 ve 2020 yılı prim üretimlerine bakıldığında ilk dikkati çeken hayat ve hayat dışı branşların büyüme oranları arasında yaklaşık 10 puanlık bir fark olduğudur. Hayat branşında hem poliçe adetleri hem de prim üretimi önemli ölçüde artmıştır. Hayat dışı branşta ise büyüme büyük oranda sağlık, yangın, kara araçları gibi belli başlı alt branşlardan gelmektedir ve genele yayılmış bir büyüme performansı söz konusu değildir.

Covid-19'un Türk sigorta sektörü üzerindeki muhtemel etkileri değerlendirildiğinde, ön plana çıkan risklerden bir tanesi hasar prim oranlarının artması ve buna bağlı olarak da finansal performansın düşmesidir. Öte yandan sektörün 2019 ve 2020 yılı finansal performansları hayat dışı ve hayat branşları özelinde karşılaştırıldığında, pandeminin finansal sonuçlar üzerinde önemli bir negatif etkisinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 2. Türk Sigorta Sektörünün 2019 ve 2020 Yılı Karlılık Sonuçları (Milyon TL)

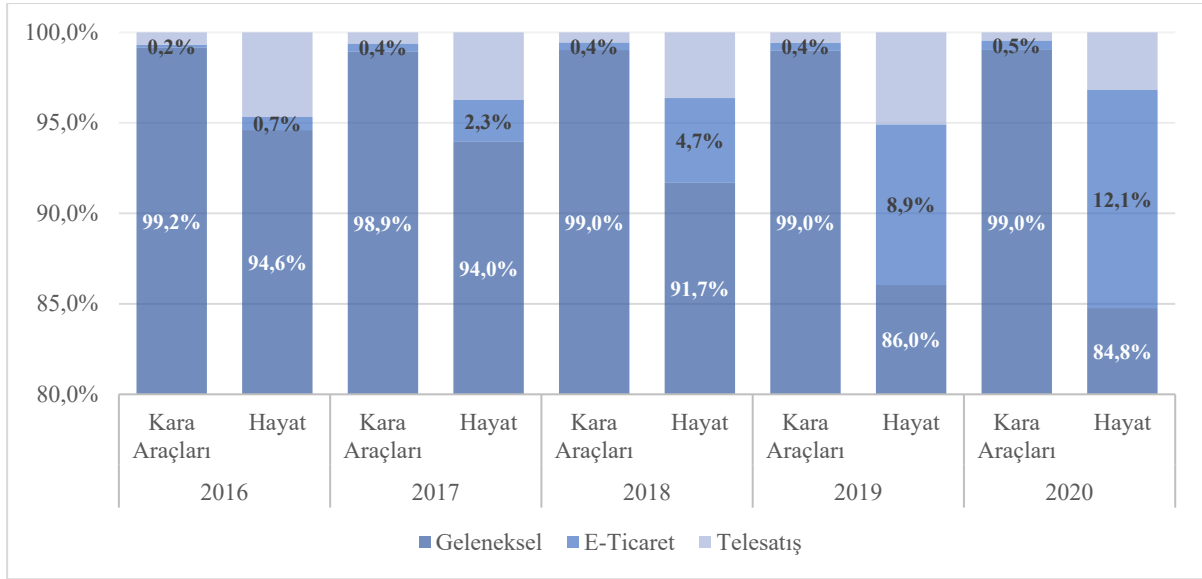
Teknik Sonuç	2019			2020		
	Hayat Dışı	Hayat	Toplam	Hayat Dışı	Hayat	Toplam
Brüt Yazılan Primler	57.896	11.359	69.255	68.152	14.431	82.584
Teknik Kar	5.027	2.251	7.278	8.073	2.575	10.648
Brüt Teknik Kar Oranı	8,68%	19,82%	10,51%	11,85%	17,84%	12,89%
Brüt Hasar Prim Oranı	70,23%	33,00%	63,63%	66,01%	32,42%	59,54%

Kaynak: Türkiye Sigorta Birliği (TSB). İstatistikler, Teknik Gelir Tabloları. <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler>, (01.06.2021).

Tablo 2.'de paylaşıldığı üzere sigorta sektörünün hasar prim oranları 2020 yılında hem hayat dışı hem de hayat branşında düşmüştür. Bununla birlikte teknik karlılıklar incelendiğinde hayat dışı branşın teknik karı artarken, hayat branşının teknik karının sınırlı şekilde düştüğü gözlenmektedir. Hayat branşının teknik karlılığındaki bu düşüş, faaliyet giderlerinde yaşanan artıştan kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda Türk sigorta sektörünün pandemi döneminde ne gerçekleşen hasarlar ne de teknik karlılık bakımından önemli bir negatif etkiye maruz kalmadığı söylenebilir.

Covid-19'un tüketici davranışları üzerinden en belirgin etkilerinden biri e-ticaret harcamalarındaki artıştır. Türkiye'de e-ticaret sektörünün ticaret hacmi 2020 yılında bir önceki yıla göre %66 artmıştır (E-ticaret Bilgi Platformu, 2021). Pandemi döneminde sigorta ürünlerinin e-ticaret kanallarından satış oranlarına bakıldığında ise hayat dışı ve hayat branşlarında farklı sonuçlarla karşılaşılmaktadır.

Grafik 1. Satış şekline göre Kara Araçları ve Hayat Branşı Prim Dağılımı

Kaynak: Türkiye Sigorta Birliği (TSB). İstatistikler, Satış şekli Bazında Primler. <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler>, (01.06.2021).

Hayat branşında e-ticaret satışlarının toplam satış içindeki payı son beş yılda %0,7'den %12,1'e ulaşmıştır. Bu artışın en önemli nedenlerinden biri hayat branşının dağıtım kanalı yapısıdır. 2020 yılında hayat sigortalarının %84'ü bankalar aracılığıyla satılmıştır. Bankalar her ne kadar sigorta şirketlerinin acenteleri olarak konumlandırılmış olsalar da geleneksel acentelerle kıyaslandıklarında çok daha ileri teknolojik imkanlara sahiptir. Öte yandan hayat sigortalarının önemli bir kısmı bankalar tarafından verilen kredilerle bağlantılı olarak satılmaktadır. Bankacılık işlemlerinin dijital kanallara kayması, bu işlemlerle bağlantılı olarak sunulan hayat sigortalarının da dijital kanallardan satılmasını sağlamaktadır.

Hayat dışı sigorta satışlarında e-ticaret kanalının payına bakıldığında, pandeminin bu alandaki dijitalleşme üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Grafik 1'de Türkiye'de en büyük e-ticaret hacmine sahip hayat dışı branş olan kara araçlarının dijital dönüşümü, hayat branşı ile karşılaştırılmal olarak gösterilmiştir. Kara araçları branşında e-ticaret kanalının payı 2016 yılında %1'in altında iken aradan geçen beş yıla rağmen bu oran hala %1'e ulaşmamıştır. Hayat branşındaki hızlı dijitalleşmenin temel nedeni olan dağıtım kanalı yapısı, hayat dışı branştaki yavaş dijitalleşmenin de ana nedenidir. Türkiye'de hayat dışı branşta acente kanalının üretim payı

%57'dir (TSB, 2021a). Acentelerin toplam üretim içindeki payının bu denli büyük olması yalnızca kolay ulaşılabilir olmalarından değil müşterilerine sigorta süreçleriyle ilgili önemli bir danışmanlık hizmeti de sunuyor olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu durum hayat dışı sigorta satışların dijital ortama taşınmasının hayat branşına göre daha fazla çaba gerektirdiğini göstermektedir.

2.1. Hayat Dışı Branş

Türkiye'deki hayat dışı sigorta sektörünün 2020 yılı performansı değerlendirildiğinde, prim üretiminin bir önceki yıla göre %18 arttığı ancak poliçe adetlerinin %6 düştüğü görülmektedir. Buna göre üretilen toplam poliçe sayısı azalmış ancak ortalama prim arttığı için toplam prim üretimi de artmıştır. Türkiye gibi enflasyonist ekonomilerde sigorta sektörünün performansını değerlendirmek için prim üretimi tek başına yeterli bir gösterge niteliği taşımamaktadır. Zira ortalama primler enflasyon ve maliyet etkisi ile artabilmekte, bu da prim üretiminde reel olmayan büyümelere neden olabilmektedir. Bu durumun bir örneğinin 2020 yılında yaşandığı anlaşılmaktadır.

2020 yılında hayat dışı sigorta branşının genel görünümüne bakıldığında, en büyük dört alt branşın toplam prim üretiminin %76'sını oluşturduğu görülmektedir. En büyük branş olan kara araçları sorumluluk branşı tek başına %30'luk bir paya sahiptir. Büyük oranda Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası) üretimlerinden oluşan bu branşın toplam poliçe sayısı bir önceki yıla göre aynı kalmış, prim üretimi ise nominal olarak artmış ancak reel olarak azalmıştır. Kara araçları sorumluluk branşının son beş yıllık büyüme performansı değerlendirildiğinde, branşın sigorta sektörü ortalamasının altında büyüdüğü dikkat çekmektedir. Branşın 2016 yılında sahip olduğu %36'lık üretim payı 2020 yılında %30'a gerilemiştir. Trafik sigortasının Türkiye'deki sigortalılık oranı değerlendirildiğinde, 2019 yılında %81,6 olan sigortalılık oranının 2020 yılında %80,9'a düştüğü anlaşılmaktadır (TSB, 2021a) (TÜİK, 2021c). Bu noktada zorunlu bir sigorta olan trafik sigortasının pandemi döneminde ülke ekonomisinin içinde bulunduğu zorluklardan doğrudan etkilendiği ve bu nedenle de penetrasyon kaybına uğradığı yorumu yapılabilir.

Hayat dışı sigorta branşındaki en büyük ikinci alt branş olan kara araçlarının 2020 yılı prim üretimi, kara araçları sorumluluk branşına benzer şekilde nominal olarak artmış ancak reel olarak azalmıştır. Poliçe adetleri açısından değerlendirildiğinde toplam poliçe adetinin %11 oranında arttığı görülmektedir. Bu durumda ortalama primlerin reel olarak önemli ölçüde azaldığı anlaşılmaktadır. Aynı dönemde Türkiye'deki motorlu araçların kasko sigortalılık oranı %24,8'den %26,1'e yükselmiştir. Ancak branşın son beş yıllık prim üretim performansına bakıldığında, bu alandaki büyümenin sektör ortalamasının altında kaldığı dikkat çekmektedir. 2016 yılında kara araçları branşının toplam hayat dışı branştaki üretim payı %17,4, motorlu araçların kasko sigortalılık oranı ise %25,8'dir (TSB, 2021a) (TÜİK, 2021c). Birçok açıdan Türk sigorta sektörünün lokomotifini kabul edilen kara araçları branşının son beş yıldaki prim artışı büyük oranda ülke ekonomisindeki büyüme ile sağlanmış, sigorta ürünlerinin topluma yaygınlığı konusunda önemli bir gelişim sağlanamamıştır.

Yangın ve doğal afetler branşının 2020 yılı performansı değerlendirildiğinde prim üretiminde reel olarak bir artışın sağlandığı ancak poliçe adetlerinin düştüğü gözlenmektedir. 2016 yılı ile 2020 yılları arasında DASK poliçe sayısı %20 oranında, DASK dışı poliçe sayısı ise %5 oranında artmıştır. Aynı dönemde Türkiye geneli DASK sigortalılık oranı %43'ten %58'e ulaşmıştır (DASK, 2021). Bu açıdan bakıldığında yangın ve doğal afetler branşı büyümesinin büyük oranda DASK tarafından sağlandığı, bu branşta yer alan bireysel ve ticari diğer yangın sigortalarının ise büyümesinin sınırlı kaldığı söylenebilir.

Hayat dışı branşları arasında detaylı olarak incelenecek son alt branş olan hastalık sağlık, Covid-19 pandemisiyle birlikte en fazla gündeme gelen sigorta branşıdır. Pandemiyle birlikte tüketicilerin sağlık endişelerinin artması ve kamu sağlık sisteminin tek başına yetersiz kalabileceği düşüncesi, gözlerin özel hastanelere ve dolayısıyla özel sağlık sigortalarına çevrilmesini sağlamıştır. Covid-19'un Türkiye'de etkili olmaya başladığı tarihlerde salgın hastalıklar ülkede sunulan özel sağlık sigortalarının neredeyse tamamında teminat kapsam dışında bırakılmış durumdadır. Buna rağmen Türkiye'de ilk Covid-19 vakasının görülmesinden itibaren ilk bir ay içinde sağlık sigortası şirketlerinin birçoğu Covid-19 tedavi masraflarını karşılayacaklarını açıklamışlardır (Sigortacı Gazetesi, 2020). Sağlık sigortası şirketlerinin bu konuda gösterdiği proaktif yaklaşım hem sektörün itibarını artırmış hem de karşılaşılması muhtemel itiraz ve tepkilerin önüne geçilmesini sağlamıştır. Türk sağlık sigortası sektörü 2020 yılını %21'lik nominal ve %5'lik reel büyüme ile kapatmıştır. 2020 yılında poliçe adetlerinde yaşanan %33'lük düşüş büyük oranda seyahat sağlık sigortası poliçelerindeki azalmadan kaynaklanmaktadır. Tüm dünyada uygulanan seyahat kısıtlamalarına bağlı olarak seyahat sağlık sigortası poliçe adetleri bir önceki yıla göre %63 oranında azalmıştır. Öte yandan seyahat sağlık sigortası dışındaki sağlık poliçe adetlerinde de bir artış gözlenmemektedir (TSB, 2021a). Bu durum, hastalık sağlık branşındaki prim üretimi artışının büyük oranda ortalama prim tutarlarındaki artıştan kaynaklandığını ortaya koymaktadır.

Covid-19'un Türkiye'deki hayat dışı sigorta sektörünün hasar/prim oranlarına etkisine bakıldığında, 2020 yılında gerçekleşen hasar tutarının artmış olmasına rağmen kazanılmış primin daha büyük bir oranda artması nedeniyle hasar/prim oranının düştüğü görülmektedir. İlk bakışta global çapta bir pandeminin sigorta sektöründe özellikle

de sağlık branşında daha büyük bir negatif etkisinin olması beklenebilir. Ancak pandemi döneminde değişen tüketicici davranışları incelendiğinde, hayat dışı sigorta sektörünün hasar prim oranındaki azalış daha net şekilde anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Hayat Dışı Branşlar 2019 ve 2020 Yılları Kazanılmış Prim ve Gerçekleşen Hasarlar (Milyon TL)

Branş Adı	2019			2020		
	Kazanılmış Prim	Gerçekleşen Hasar Brüt	Hasar/Prim Oranı	Kazanılmış Prim	Gerçekleşen Hasar Brüt	Hasar/Prim Oranı
Kara Araçları Sorumluluk	15.421	15.194	98,53%	17.991	15.700	87,27%
Kara Araçları	8.604	5.767	67,02%	9.797	6.292	64,22%
Yangın ve Doğal Afet	7.815	2.911	37,25%	9.344	4.195	44,90%
Hastalık Sağlık	7.352	5.542	75,37%	9.193	5.771	62,77%
Hayat Dışı Toplam	51.166	35.931	70,23%	59.730	39.427	66,01%

Kaynak: Türkiye Sigorta Birliği (TSB). İstatistikler, Teknik Gelir Tabloları. <https://www.tsb.org.tr/istatistikler> (01.06.2021).

Tablo 3'te prim üretimi büyüklüklerine göre sıralanmış alt branşlar ve hayat dışı sigorta branşının toplam hasar prim oranları yer almaktadır. Kara araçları sorumluluk ve kara araçları branşlarında gerçekleşen hasar rakamlarının 2020 yılında sınırlı bir şekilde arttığı grlmektedir. Gerçekleşen hasar tutarlarındaki artışın kazanılmış primdeki artışa oranla düşük kalmasının ana nedenlerinden biri pandemi döneminde sokağa çıkmaya yasaklarına bağlı olarak azalan trafik yoğunluğudur. İncelenen branşlar arasında 2020 yılında hasar prim oranı artan tek branş yangın ve doğal afet branşıdır. Öte yandan bu branştaki hasar prim artışının Covid-19 ile bağlantılı olduğuna dair herhangi bir kanıt rastlanmamıştır. Zira branşın hasar prim üretimi son beş yıldı %37 ile %57 arasında dalgalanmaktadır.

Covid-19'un Türk sigorta sektöründe hasar prim oranlarını negatif etkilemesi en muhtemel branşların başında hastalık sağlık branşı yer almaktadır. Daha önce de ifade edildiği üzere salgın hastalıklar Türkiye'deki sağlık sigortalarının teminat kapsamına girmemesine rağmen, sigorta şirketleri pandeminin ilk günlerinde aldıkları karar ile Covid-19'u teminat kapsamına almışlardır. Buna rağmen 2020 yılında hastalık sağlık branşında gerçekleşen hasarlarda önemli bir artış yaşanmamıştır. Her ne kadar Covid-19 kaynaklı tedavi masraflarında artış yaşanmış olsa da çok sayıda kişi hastanelerdeki bulaş riski nedeniyle acil olmayan tedavilerini ertelemiş, bunun sonucu olarak da toplam tedavi giderlerinde büyük bir değişim yaşanmamıştır. Covid-19 tüketicilerin sağlık riskleriyle ilgili endişelerini artırmış, sağlık sigortası branşının prim üretimi artmış ancak bu endişelerin gerçekleşen hasara etkisi sınırlı kalmıştır.

Covid-19'un Türk sigorta sektörü hasar prim oranları üzerindeki etkisi analiz edilirken üzerinde durulması gereken bir diğer alt branş da kredi branşıdır. Kredi branşı lkedeki ekonomik aktivitelere doğrudan etkilenen alacak sigortası ve kredi sigortası ürünlerini bünyesinde barındırmaktadır. Covid-19 sonrası dünya genelinde yaşanan ekonomik durgunluk dşnldğinde, kredi branşındaki hasarların tüm dünyada artacağı hatta sigorta sektörünü küresel olarak etkileyebilecek düzeylere ulaşabileceği yorumları yapılmıştır. Ancak Türkiye özelindeki duruma bakıldığında pandemi döneminde kredi branşının hasar prim oranının dştği grlmektedir. Bu oran 2019 yılında %44,9 iken 2020 yılında %42,1 olmuştur (TSB, 2021b). Branşın hasar prim oranındaki dşsn temel nedeni, pandemi koşullarında alacakların sigorta şirketleri aracılığıyla tahsilinin reel sektörü çok ciddi problemlere yol açabilecek olmasıdır. Zira şirketler alacaklarını sigorta şirketleri aracılığıyla tahsil ettiklerinde alacak sigorta şirketlerine geçmekte ve sigorta şirketleri de bu alacakları hukuki yollardan tahsil etmeye çalışmaktadırlar. Ekonomik aktivitenin bu denli yavaşladığı dönemlerde borçlu firmaların dışsalılıklarının yüksek olması, reel sektörde zincirleme zararlara neden olabileceğinden, şirketler bu dönemde alacaklarını öteleme veya geleneksel yöntemlerle tahsil etme yoluna gitmişlerdir.

2.2. Hayat Branşı

Türk sigorta sektörünün hayat branşı prim üretimi 2020 yılında %27 oranında artmış ve sektör güçlü bir büyüme performansı ortaya koymuştur. 14,4 Milyar TL'ye ulaşan prim üretimi sigorta sektörünün üretiminin %17'sini oluşturmaktadır. Hayat sigortası üretiminin önemli bir kısmı bankalar tarafından satılan kredi bağlantılı sigortalardan oluştuğundan, 2020 yılı büyümesini destekleyen faktör de Türkiye'deki bankaların kredi hacmi büyümesi olmuştur. Türkiye Bankalar Birliği'nin Bankalarımız 2020 raporuna göre Türkiye'de yerleşik bankaların kredi hacmi %10 oranında büyümüş, buna bağlı olarak da kredi bağlantılı hayat sigortası adetlerinde %40'lık bir artış meydana gelmiştir. Aynı dönemde hayat sigorta şirketleri, kredi kuruluşları tarafından Covid-19 destekleri kapsamında ötelenen veya yeniden yapılandırılan kredilerin hayat sigortalarını ek prim tahsilatı gerçekleştirmeden uzatmış ve bu alandaki tedbirlere destek vermişlerdir (TSB, 2021a).

Covid-19’la birlikte tüketicilerin artan sağlık endişelerinin Türkiye’deki hayat sigortasına olan talebi artırıp artırmadığı analiz edilmesi gereken bir diğer konudur. Kredi bağlantılı hayat sigortalarının üretimi bankaların kredi hacminden doğrudan etkilendiğinden, bu noktada kredi bağlantısız hayat sigortaları değerlendirmeye alınmıştır. 2019 yılında 2,1 milyon olan kredi bağlantısız hayat poliçesi adeti 2020 yılında 1,9 milyona düşmüştür. Aynı dönemde, büyük oranda kredi bağlantısız hayat sigortası satışını yapan acente ve broker dağıtım kanallarının toplam üretim içindeki payı %10,7’den %9,9’a düşmüştür (TSB, 2021a). Tüm bu göstergeler 2020 yılında hayat sigortalarındaki üretim artışının büyük oranda kredi bağlantılı üretimden kaynaklandığı, bireysel tüketicilerin hayat sigortası talebinde ise düşüş yaşandığını ortaya koymaktadır.

Covid-19’un hayat branşı üzerindeki etkisi açısından incelenmesi gereken bir diğer konu da hasar prim oranlarındaki değişimdir. Çalışmanın yapıldığı Mayıs 2021 tarihi itibarıyla Türkiye’de Covid-19 kaynaklı ölüm sayısı 50 bini aşmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2021). Türkiye’de 2019 yılında gerçekleşen toplam vefat sayısının 435 bin olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu rakamın büyüklüğü daha net anlaşılmaktadır (TÜİK, 2020). Öte yandan hayat branşının 2019 ve 2020 yıllarındaki performansı karşılaştırıldığında, pandemi etkisindeki 2020 yılında hasar prim oranlarında artış değil düşüş yaşandığı görülmektedir.

Tablo 3. Hayat Branşı 2019 ve 2020 Yılları Kazanılmış Prim ve Gerçekleşen Hasarlar (Milyon TL)

Teknik Sonuç	2019	2020
Kazanılmış Prim Brüt	11.015	14.261
Gerçekleşen Hasar Brüt	3.635	4.624
Brüt Hasar Prim Oranı	33,0%	32,42%

Kaynak: Türkiye Sigorta Birliği (TSB). İstatistikler, Teknik Gelir Tabloları. <https://www.tsb.org.tr/istatistikler> (01.06.2021).

Tablo 3’te yer alan kazanılmış prim ve gerçekleşen hasar rakamları incelendiğinde, 2020 yılında gerçekleşen hasar miktarının arttığı ancak bu artışın kazanılmış primdeki artışa oranla daha düşük kaldığı, bunun bir sonucu olarak da hasar prim oranının düştüğünü anlaşılmaktadır. Gerçekleşen hasarların detaylarına bakıldığında ise toplam hasarların yaklaşık %50’sini oluşturan vefat tazminatlarının bir önceki yıla göre %27 oranında arttığı görülmektedir. Vefat teminatı hasarlarındaki bu artış, Türkiye’de Covid-19 kaynaklı ölümlerin hayat sigortası tazminatlarına olan etkisini göstermektedir.

Covid-19’un hayat branşı üzerindeki dikkat çekici etkilerinden bir diğeri de işsizlik sigortalarının prim üretimindeki artış ve gerçekleşen hasarlarındaki azalıştır. 2020 yılında işsizlik teminatı prim üretimi bir önceki yıla göre %82 oranında artmış ancak gerçekleşen hasarlar %33 düşmüştür (TSB, 2021a) (TSB, 2021b). İşsizlik prim üretimindeki artış, tüketicilerin pandemi döneminde işsiz kalma endişelerinin yükselmesiyle açıklanabilir. BNP Paribas Cardif tarafından 21 ülkede 21.000 kişinin katılımı ile düzenlenen anketin sonuçlarına göre pandemi döneminde tüm dünyada işsizlik riskine dair endişeler artmıştır. Türkiye’deki katılımcıların %67’si pandemiye bağlı olarak gelir kaybı yaşadığını ifade etmiştir. Ayrıca Türkiye’deki katılımcıların gelir kaybı ve sağlık alanlarında Avrupalılara kıyasla daha endişeli oldukları ortaya çıkmıştır (Sigortacı Gazetesi, 2021). İşsizlik sigortalarına artan talebin hasar rakamlarına yansımamasının en temel nedeni ülkede 16 Nisan’da uygulamaya konan işten çıkartma yasağı uygulamasıdır. Pandeminin istihdam üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla hayata geçirilen kısa çalışma ödeneğı ve nakdi ücret desteğı uygulamaları, işten çıkartma yasakları ile birleşince, Türkiye’de çalışanların önemli bir kısmı gelir kaybı yaşamış olmasına rağmen resmi olarak işten çıkartılmadıklarından işsizlik sigortası teminatından yararlanamamışlardır.

Genel olarak değerlendirildiğinde 2020 yılında Türk hayat sigortası sektörü güçlü bir büyüme performansı göstermiş ancak bu büyüme büyük oranda kredi bağlantılı ürünler aracılığıyla gerçekleşmiştir. Kredi bağlantılı ürünlerin toplam üretim içindeki payının bu kadar büyük olması, hayat sigorta sektörünün kırılğanlığını artırmakta ve bankacılık sektörü kaynaklı risklere açık hale getirmektedir. Öte yandan Türkiye’de hayat sigortası ürünlerinin kredi ürünleri ile bütünleşik yapıda sunuluyor olması, hayat sigortasına özel bir talebin oluşmasını güçleştirmektedir. Tüketicilerin yaşam ve sağlık endişelerinin bu denli arttığı 2020 yılında dahi kredi bağlantısız hayat sigortalarının üretimi azalmıştır. Türk hayat sigortası sektörü Covid-19 sonrası dönemde tüketici talebinde yaşanan bu dönüşümü yakından takip etmeli, müşteri ihtiyaç ve beklentilerine uygun ürünler geliştirerek kredi bağlantısız prim üretimini artırmalıdır.

3. Literatür İncelemesi

Araştırmanın yapıldığı tarih itibarıyla literatürde Covid-19’un Türk sigorta sektörü üzerindeki etkilerini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte Covid-19’un farklı ülke sigorta sektörlerine olan etkilerini inceleyen araştırmalar bulunmaktadır. Wang ve diğ., Covid-19’un Çin sigorta pazarına olan etkilerini incelemek için panel veri analizi gerçekleştirmiş ve Covid-19’un ticari sigorta prim üretimini, sigorta sektörünün büyüme

hızını ve sigorta penetrasyon oranını düşürdüğü sonucuna ulaşmıştır (Wang vd., 2020). Babuna ve dig., Covid-19 pandemisinin Gana'daki etkisini ölçümlemek için daha önce yaşanan domuz gribi ve MERS salgınlarıyla karşılaştırmalı analizler gerçekleştirmişlerdir. Yazalar Gana sigorta sektörünün Mart – Haziran 2020 tarihleri arasında 120 Milyon Gana Sedisi kayba uğradığını ancak Ocak 2021 itibariyle sektörün toparlanacağını savunmuştur (Babuna vd., 2020).

Farrell ve dig., Covid-19 salgını sırasında ABD'de işsizlik sigortası tazminatı alan ve almayan kişileri tüketim alışkanlıklarını inceledikleri çalışmada, işini kaybedip işsizlik sigortası tazminatı alanların harcamaları %10 artarken, işinde çalışmaya devam edenlerin tüketimlerinin %10 azaldığını göstermişlerdir. Ayrıca çalışmaya göre işsiz kaldığı halde işsizlik maaşını gecikmeli olarak alan kişilerin harcamaları %20 düşmüştür (Farrell vd., 2020). Stojkoski ve dig. tarafından Covid-19'un Kuzey Makedonya Cumhuriyeti sigorta sektörü üzerindeki etkilerine dair yapılan çalışmada, 2020'nin ilk yarısında sigorta etkinliğinin %10 oranında düştüğü, buna rağmen sektörün performansının tahmin edilenin üzerinde olduğu görülmüştür. Bu performans özellikle kara araçları sigortaları alanında hasar prim iyileşmesi kaynaklıdır (Stojkoski vd., 2020).

Covid-19 özelinde yapılan literatür taramasında, pandeminin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Kılıç, pandeminin 11 Ocak - 11 Nisan 2020 tarihleri arasında BİST sektör getirileri üzerindeki etkisini olay etüdü yöntemi ile incelemiş, en yüksek negatif getirinin turizm ve tekstil sektörlerinde, pozitif getirinin ise ticaret sektöründe olduğunu ortaya koymuştur (Kılıç, 2020). Tayar ve dig., Covid-19'un BİST sektör endeksleri üzerindeki etkisini incelemek adına lineer regresyon yöntemini kullanmış, bağımlı değişken olarak günlük vaka sayılarındaki değişimi, bağımsız değişken olarak ise BİST sektör endekslerini kullanmışlardır. Model sonuçlarına göre Covid-19'un elektrik, ulaştırma, mali, sınaı ve teknoloji sektörleri üzerinde anlamlı düzeyde olumsuz etkisinin olduğu görülmüştür (Tayar ve dig. 2020). Çetin, 23 Mart – 24 Nisan 2020 tarihleri arasında Türkiye'de Covid-19 nedeniyle alınan önlemlerin ekonomik faaliyetler ve BİST hisse senedi fiyatları üzerindeki etkisini çoklu regresyon analizi yöntemi ile incelemiş, sokağa çıkma yasağı uygulamasının hisse senedi fiyatları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını ancak ekonomik aktiviteyi önemli ölçüde negatif etkilediğini ortaya koymuştur (Çetin, 2020).

Literatürde Covid-19 ile bağlantılı olmamakla birlikte Dünya'da ve Türkiye'de sigorta sektörünün performansını inceleyen çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Tsai ve dig., Taiawan'da mal ve sorumluluk sigortaları alanında faaliyet gösteren şirketlerin performanslarını iş verimliliği, operasyonel verimlilik ve kar üretme kabiliyeti ana başlıklarındaki 11 gösterge vasıtasıyla, analitik ağ süreci ve TOPSIS yöntemlerini kullanarak ölçmüştür. Değerlendirmeye alınan 14 sigorta şirketinin performansları arasında önemli farklılıklar bulunmuş, performansın en önemli belirleyicisi olarak prim üretimindeki değişim gösterilmiştir (Tsai ve dig., 2008). Ksenija ve dig., 2007 - 2014 yılları arasında Sırbistan'da faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin performanslarını ölçmek için bulanık analitik hiyerarşi süreci ve TOPSIS yönteminden yararlanmışlardır. Sigorta şirketlerinin performansını belirlemede en yüksek ağırlık özsermaye ve aktif büyüklüğü göstergelerine verilmiştir (Ksenija ve dig., 2017). Saeedpoor ve dig., İran'da faaliyet gösteren 13 hayat sigortası şirketlerini müşteri odaklılık bakımından kıyaslamak için 43 sigorta brokeri ile görüşme yapmış ve SERVQUAL yöntemine göre şirketlerin performans göstergelerini belirlemiştir. Elde edilen sonuçlar bulanık analitik hiyerarşi süreci ve TOPSIS yöntemi ile değerlendirilmiş, performansın ölçülmesinde en yüksek ağırlığın sigorta şirketinin kurumsal imajına verildiği görülmüştür (Saeedpoor ve dig., 2015).

Akyüz ve Kaya, Türk sigorta sektörünün 2007-2011 yılları arasındaki finansal performansını hayat ve hayat dışı branş ayrımında TOPSIS yöntemi ile incelemiş, en başarılı yılın 2007 en başarısız yılın 2009 yılı olduğunu ortaya koymuşlardır (Akyüz ve Kaya, 2013). Bülbül ve Köse, 2010-2013 yılları arasında Türk sigorta sektöründe faaliyet gösteren 35 şirketin finansal performanslarını PROMETHEE yöntemi ile analiz etmiş, şirketlerin yıllar içinde değişen performanslarının olası nedenleri tespit etmişlerdir (Bülbül ve Köse, 2016). Kula ve dig., 2013 yılında BİST'te işlem gören sigorta şirketlerinin performanslarını Gri İlişkisel Analiz yöntemi kullanarak incelemiş, başarılı finansal performansın özsermaye düzeyini yüksek tutmak, likiditeyi korumak ve karlılığı artırmak ile elde edildiğini savunmuşlardır (Kula, Tandemir ve Baykut, 2016).

Ayketin ve Karamaşa, BİST'te işlem altı sigorta şirketinin 2011-2015 yılları arasındaki performansını finansal oranlar yardımıyla ve bulanık shannon entropi tabanlı bulanık TOPSIS yöntemiyle analiz etmiş, performans ölçümünde en önemli kriterin net kar marjı olduğu görüşünü savunmuştur. (Ayketin ve Karamaşa, 2017). Perçin ve Sönmez, 2016 yılında BİST'te işlem gören sigorta şirketlerinin performanslarını entropi ağırlıklandırılmalı TOPSIS yöntemi ile incelemiş, şirketlerin finansal performansları arasında önemli farklılıklar olduğunu göstermişlerdir (Perçin ve Sönmez, 2018).

Aydın, Türk sigorta sektörünün 2015-2017 yılları arasındaki finansal performansını CRITIC ve TOPSIS yöntemi kullanarak analiz etmiş, finansal performansı etkileyen en önemli rasyoların prim/özsermaye oranı ve hasar/prim oranı olduğunu bulmuştur (Aydın, 2019). Altan ve Yıldırım, Türk sigorta sektörünün 2012-2016 yılları arasındaki finansal performansını entropi ağırlıklandırılmalı TOPSIS yöntemiyle incelemiş, başarılı yılın 2016, en başarısız

yılın 2013 olduğunu ortaya koymuş, sigorta sektöründe finansal performansı etkileyen en önemli oranın aktif karlılık oranı olduğunu savunmuşlardır (Altan ve Yıldırım, 2019).

Işık, Türk sigorta sektöründe hayat dışı branşın 2009-2017 yılları arasındaki performansını CRITIC tabanlı TOPSIS ve MULTIMORA yöntemi ile incelemiş, en başarılı yılın 2017 en başarısız yılın ise 2012 olduğunu tespit etmiştir (Işık, 2019). Ersoy ve diğ., Türkiye’de faaliyet gösteren katılım hayat ve emeklilik şirketlerinin 2018 yılı performanslarını TOPSIS yöntemiyle incelemiş, pencere usulü ile faaliyet gösteren şirketlerin tam katılım sigortacılığı yapan şirketlere oranla daha başarılı performans gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır (Ersoy vd., 2019). Acar, 2019 yılında yaptığı araştırmada BİST’te işlem gören şirketlerin 2008-2017 yılları arasındaki performansını TOPSIS yöntemi ile incelemiş, yapılan analiz sonucunda finansal performansı yüksek olan şirketlerin hisse senedi getirilerinin de yüksek olduğu ifade etmiştir (Acar, 2019).

Akyüz ve diğ., hayat dışı sigorta şirketlerinin 2016 yılı performanslarını Best Worst Method (BMW) ve TOPSIS yöntemlerini kullanarak ölçmüştür. Performans kriterlerinin ağırlıklandırılmasında BMW yöntemi, alternatiflerin sıralanmasında ise TOPSIS yöntemi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda pazar payı sıralamasında ilk üç sırada yer alan şirketler finansal performans anlamında da aynı sırada yer almışlardır. Finansal performansın en önemli belirleyicileri net kar marđı ve toplam prim üretimi olarak bulunmuştur (Akyüz ve diğ., 2020). Köse ve Dikme hayat dışı sigorta şirketlerinin 2013 – 2017 yılları arasındaki performansını TOPSIS yöntemi ile incelemiş, genel olarak aktif büyüklüğu açısından üst sıralarda olan şirketlerin finansal performans olarak da üst sıralarda yer aldığı sonucuna ulaşmıştır (Köse ve Dikme, 2021).

Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde, sigorta sektörünün ve şirketlerinin performansının ölçümünde çeşitli yöntemlerden yararlanıldığı görölmektedir. Çalışma kapsamında Türk sigorta sektörünün yıllar içindeki performansının ölçölmesi ve 2020 yılı performansı ile karşılaştırılması amaçlandığından, alternatifler arasındaki farkın ortaya konmasında en istikrarlı performansı sergileyen yöntemlerden birisi olan TOPSIS tercih edilmiştir (Kraujalienė, 2019; s.83). Ayrıca literatürde Türk sigorta sektörünün finansal performansının ölçümünde en çok tercih edilen yöntemin de TOPSIS olduğu görölmektedir. TOPSIS yönteminin uygulandığı araştırmalarda ise finansal oranların ağırlıklandırılmasında çoğunlukla entropi ağırlıklandırma yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda çalışmada, Türk sigorta sektörünün performansını analiz edilmesinde entropi ağırlıklandırılmalı TOPSIS yönteminin kullanılmasına karar verilmiştir. Literatürde Türk sigorta sektörünün finansal performansını çeşitli dönemlerde TOPSIS yöntemi ile ölçen önemli sayıda araştırma olmakla birlikte Covid-19 pandemisi sonrası sigorta sektörünün performansını değerlendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Tüm dünyayı etkisi altına böylesi büyük bir krizin Türk sigorta sektörü üzerindeki etkilerinin araştırılması ve sektörün salgın etkisi altında geçen 2020 yılı finansal performansının geçmiş yıllar ile karşılaştırılması birçoğ açıdan anlamlıdır. Çalışma bu yönüyle önem kazanmakta ve mevcut literatürden farklılaşmaktadır.

4. Metodoloji

4.1. Veri Seti

Çalışmada Türk sigorta sektörünün performansını ölçmek amacıyla, hayat dışı ve hayat sigortacılık branşlarının 2016 – 2020 yılsonu faaliyet göstergelerinden yararlanılmıştır. Performansın ölçümünde kullanılacak oranlar T.C. Sigortacılık ve Özel Emeklilik Denetleme ve Düzenleme Kurulu tarafından yıllık olarak yayınlanan finansal ve teknik oranlar arasından seçilmiştir (SEDDK, 2020, s.28-31). Ayrıca ilgili oranlar literatürde yer alan çok sayıda çalışmada performans göstergesi olarak kullanılmıştır (Bülböl ve Köse, 2016) (Perçin ve Sönmez, 2018) (Altan ve Yıldırım, 2019) (Ersoy vd, 2019).

Tablo 4. Performans Ölçümünde Kullanılan Oranlar

Kodu	Oran Adı	Hesaplama Yöntemi	İlişkinin Yönü
K1	Özsermaye Karlılığı	Net Bilanço Karı / Özsermaye	Maksimum
K2	Aktif Karlılığı	Net Bilanço Karı / Aktif Toplamı	Maksimum
K3	Teknik Karlılık	Teknik Kar / Brüt Yazılan Prim	Maksimum
K4	Cari Oran	Cari Varlıklar / Kısa Vadeli Yükümlölükler	Maksimum
K5	Likidite Oranı	Nakit ve Benzeri Varlıklar / Kısa Vadeli Yükümlölükler	Maksimum
K6	Alacak / Özsermaye Oranı	(Esas Faaliyetten Alacaklar – Emeklilik Faaliyetinden Alacaklar) / Özsermaye	Minimum
K7	Brüt Hasar Prim Oranı	Brüt Gerçekleşen Hasar / Brüt Kazanılmış Prim	Minimum
K8	Masraf Oranı	Faaliyet Gideri / Brüt Yazılan Prim	Minimum
K9	Prim Özsermaye Oranı	Brüt Yazılan Prim / Özsermaye	Minimum

Tablo 4.'te yer alan oranlar belirtilen yöntemle göre, Türkiye Sigorta Birliği tarafından yayınlanan konsolide bilançolar, mali ve teknik gelir tabloları kullanılarak hesaplanmıştır (TSB, 2021a) (TSB, 2021b) (TSB, 2021c).

4.2. Yöntem

Çalışmada sigorta sektörü performansının ölçümünde kullanılan oranların ağırlıklandırılmasında entropi yöntemi, performansın değerlendirilmesinde ise TOPSIS yöntemi kullanılacaktır. TOPSIS ya da İdeal Çözümüne Benzerliğe Göre Tercih Sıralama Tekniği, 1981 yılında Hwang ve Yoon tarafından geliştirilmiş çok kriterli bir karar verme yöntemidir. Bu yöntemde karar noktalarının, pozitif ideal çözüme yakınlığı ve negatif ideal çözüme olan uzaklığına göre analiz yapılmaktadır. Entropi ağırlıklandırma yöntemi ise karar vermede kullanılan değerlerin dağılımını ölçen bir ağırlıklandırma yöntemidir. Bu yöntemde karar noktalarının ağırlık değeri, alternatiflerin diğerlerinden ne derece ayrılmış olduğu ile bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile alternatifler arasındaki farklılaşma ne kadar yüksek ise o karar noktasından daha fazla bilgi edinileceğinden ağırlığı da o oranda yüksek olmaktadır. Çalışma kapsamında kullanılan entropi ağırlıklandırma TOPSIS yönteminin uygulama aşamaları aşağıda açıklanmıştır (Hwang ve Yoon, 1981; s.128-140) (Li vd.; s.2087-2089).

Adım 1. Karar Matrisinin Oluşturulması

Çok kriterli karar verme yöntemlerinde ilk adım olarak m tane alternatif ve n tane kriter içeren ve bunların kesişiminden meydana gelen D karar matrisi oluşturulur.

$$D = (x_{ij})_{m \times n}$$

$$D = \begin{bmatrix} X_{11} & \dots & X_{1j} & \dots & X_{1n} \\ X_{i1} & \dots & X_{ij} & \dots & X_{in} \\ X_{m1} & \dots & X_{mj} & \dots & X_{mn} \end{bmatrix} \quad (1)$$

Adım 2. Karar Matrisinin Normalleştirilmesi

Karar matrisi her bir sütunda bulunan değerlerin toplamının kareköküne bölünerek normalleştirilir ve R matrisi elde edilir.

$$R = (r_{ij})_{m \times n}$$

$$r_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{k=1}^m x_{kj}^2}}, \quad i=1,2,\dots,m, \quad j=1,2,\dots,n \quad (2)$$

Adım 3. Normalleştirilmiş Karar Matrisinin Ağırlıklandırılması

Normalleştirilmiş karar matrisinin ağırlıklandırılması için öncelikle entropi yöntemi ile karar noktalarının ağırlıkları belirlenir.

$$e_j = - \frac{\sum_{i=1}^m r_{ij} \ln r_{ij}}{\ln(m)} \quad i=1,2,\dots,m, \quad j=1,2,\dots,n$$

$$w_j = \frac{1-e_j}{\sum_{p=1}^n (1-e_p)}, \quad j=1,2,\dots,n \quad (3)$$

Ağırlıklar belirlendikten sonra R matrisinde bulunan değerler, belirlenmiş ağırlıklar (W_j) ile çarpılarak V ağırlıklandırılmış normalize matris oluşturulur.

$$V = (V_{ij})_{m \times n} \quad i=1,2,\dots,m, \quad j=1,2,\dots,n$$

$$V_{ij} = r_{ij} \cdot w_j \quad (4)$$

Adım 4. Pozitif ve Negatif İdeal Çözümlerin Belirlenmesi

Pozitif ideal çözüm olan A⁺ ile negatif ideal çözüm olan A⁻'nin belirlenebilmesi için V matrisinde yer alan karar noktalarının en büyükleri ve en küçükleri seçilir.

$$A^+ = \{(maks_{i=1,2,\dots,m} V_{ij} | j \in J), (min_{i=1,2,\dots,m} V_{ij} | j \in J^+)\} = \{V_i^+ | i=1,2,\dots,n\}$$

$$A^- = \{(min_{i=1,2,\dots,m} V_{ij} | j \in J), (maks_{i=1,2,\dots,m} V_{ij} | j \in J^+)\} = \{V_i^- | i=1,2,\dots,n\} \quad (5)$$

Adım 5. Uzaklık Değerlerinin Hesaplanması

Alternatiflerin pozitif ideal çözüme olan uzaklığı S_i^+ ve negatif çözüme olan uzaklığı S_i^- hesaplanır.

$$S_i^+ = \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^+)^2} \quad i=1,2,\dots,m,$$

$$S_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^-)^2} \quad i=1,2,\dots,m \quad (6)$$

Adım 6. İdeal Çözüme Yakınlığın Hesaplanması

Her bir alternatifin ideal çözüme yakınlık derecesi hesaplanır. C_i değeri 0 ile 1 aralığında olup $C_i=1$ pozitif ideal çözüme noktasını, $C_i=0$ negatif ideal çözüme noktasını göstermektedir.

$$C_i = \frac{S_i^-}{S_i^- + S_i^+} \quad (7)$$

4.3. Uygulama

Uygulamada Türk sigorta sektörünün 2016-2020 yılları arasındaki performansı, hayat dışı ve hayat branşı ayrımlarında, Tablo 4.'te gösterilen oranlar kullanılarak ölçölmüştür. Bu kapsamda hazırlanan karar matrisi Tablo 5.'te yer almaktadır.

Tablo 5. Karar Matrisi

Branş	Yıl	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9
Hayat Dışı	2016	0,124	0,027	0,052	1,219	0,589	0,763	0,676	0,166	3,864
	2017	0,132	0,032	0,057	1,266	0,642	0,650	0,714	0,167	3,226
	2018	0,189	0,043	0,069	1,255	0,631	0,732	0,788	0,150	3,411
	2019	0,201	0,049	0,087	1,286	0,608	0,642	0,702	0,154	3,078
	2020	0,247	0,062	0,118	1,302	0,550	0,654	0,660	0,156	2,818
Hayat	2016	0,232	0,017	0,176	1,298	0,244	0,119	0,492	0,336	0,882
	2017	0,282	0,020	0,192	1,302	0,258	0,122	0,389	0,337	0,963
	2018	0,366	0,024	0,202	1,297	0,236	0,147	0,406	0,369	0,922
	2019	0,378	0,024	0,198	1,305	0,211	0,158	0,330	0,314	1,180
	2020	0,367	0,020	0,178	1,283	0,184	0,158	0,324	0,320	1,296

Sonraki aşamada karar matrisi normalleştirilerek Tablo 6.'daki normalleştirilmiş karar matrisi oluşturulmuştur.

Tablo 6. Normalleştirilmiş Karar Matrisi

Branş	Yıl	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9
Hayat Dışı	2016	0,301	0,272	0,290	0,431	0,435	0,495	0,426	0,468	0,524
	2017	0,320	0,322	0,318	0,447	0,475	0,421	0,450	0,470	0,437
	2018	0,458	0,433	0,384	0,443	0,467	0,474	0,497	0,423	0,463
	2019	0,488	0,494	0,485	0,454	0,450	0,416	0,443	0,434	0,417
	2020	0,599	0,625	0,658	0,460	0,407	0,424	0,416	0,439	0,382
Hayat	2016	0,314	0,359	0,415	0,448	0,478	0,375	0,560	0,448	0,372
	2017	0,382	0,422	0,453	0,449	0,506	0,385	0,443	0,449	0,406
	2018	0,496	0,507	0,477	0,447	0,463	0,464	0,462	0,492	0,389
	2019	0,512	0,507	0,467	0,450	0,414	0,498	0,376	0,418	0,497
	2020	0,497	0,422	0,420	0,442	0,361	0,498	0,369	0,426	0,546

Her bir karar noktasının ağırlıkları entropi yöntemine göre hesaplanmış ve Tablo 7.'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Entropi Ağırlıkları

Branş	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9
Hayat Dışı	0,244	0,315	0,346	0,002	0,011	0,019	0,014	0,007	0,042
Hayat	0,252	0,125	0,023	0,000	0,104	0,113	0,183	0,024	0,175

Hesaplanan ağırlıklar normalleştirilmiş matrise uygulanarak Tablo 8.'deki matris oluşturulmuştur.

Tablo 8. Ağırlıklandırılmış Normalize Karar Matrisi

Branş	Yıl	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9
Hayat Dışı	2016	0,073	0,086	0,100	0,001	0,005	0,009	0,006	0,003	0,022
	2017	0,078	0,102	0,110	0,001	0,005	0,008	0,006	0,003	0,018
	2018	0,112	0,137	0,133	0,001	0,005	0,009	0,007	0,003	0,019
	2019	0,119	0,156	0,168	0,001	0,005	0,008	0,006	0,003	0,018
	2020	0,146	0,197	0,227	0,001	0,004	0,008	0,006	0,003	0,016
Hayat	2016	0,079	0,045	0,010	0,000	0,050	0,042	0,102	0,011	0,065
	2017	0,096	0,053	0,011	0,000	0,053	0,044	0,081	0,011	0,071
	2018	0,125	0,063	0,011	0,000	0,048	0,052	0,085	0,012	0,068
	2019	0,129	0,063	0,011	0,000	0,043	0,056	0,069	0,010	0,087
	2020	0,125	0,053	0,010	0,000	0,037	0,056	0,067	0,010	0,096

Türk sigorta sektörünün 2016-2020 yılları arasındaki performans skorları TOPSIS yöntemine göre hesaplanmış ve Tablo 9.'da gösterildiği gibi sıralanmıştır.

Tablo 9. TOPSIS Performans Sonuçları

Yıl	Hayat Dışı		Hayat	
	C _i	Sıralama	C _i	Sıralama
2016	0,006	5	0,360	5
2017	0,106	4	0,532	4
2018	0,380	3	0,742	1
2019	0,581	2	0,697	2
2020	0,996	1	0,602	3

4.4. Bulgular

Uygulama kapsamında Türk sigorta sektörünün performansını ölçmek için kullanılan oranların ağırlıkları birbirinden farklıdır. Bu durum performans skorunun belirlenmesinde belirli oranların diğerlerinden çok daha önemli olmasına neden olmaktadır. Entropi yöntemi ile yapılan ağırlıklandırma sonuçlarına göre hayat dışı branş için en yüksek üç ağırlık sırasıyla teknik karlılık (K3), aktif karlılığı (K2) ve özsermaye karlılığı (K1) olmuştur. Hayat branşında ise bu oranlar sırasıyla özsermaye karlılığı (K1), masraf oranı (K8) ve teknik karlılık (K3) olarak bulunmuştur. Her iki branşta da karlılık odaklı göstergelerin ağırlıklarının yüksek olması, çalışma kapsamında yapılan performans değerlendirmesinin temelde sigorta sektörünün kar üretme kabiliyeti üzerinden yapıldığını ortaya koymaktadır. Entropi ağırlıklandırma yönteminin çalışma prensibinden kaynaklanan bu durum çalışmanın temel kısıtı olarak gösterilebilir.

Uygulama sonuçlarına göre, Türk sigorta sektörünün 2016 – 2020 yılları arasında en başarılı performans gösterdiği yılın hayat dışı branş için 2020, hayat branşı için ise 2018 olduğu görölmüştür. Bu tarihler arasında en başarısız yıl ise her iki branş için de 2016 yılıdır. Bu kapsamda hayat dışı branşın son beş yılda sürekli artan bir performans gösterdiği, hayat branşının performansının ise 2018 yılından sonra düşüş trendine girdiği anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar ışığında Covid-19'un Türk sigorta sektörü üzerindeki etkisi değerlendirildiğinde; pandeminin hayat dışı branşın performansı üzerinde herhangi bir negatif etkisinin olmadığı, hayat branşının performansını ise sınırlı da olsa negatif etkilediği yorumu yapılabilir.

Hayat dışı branşın 2020 yılındaki güçlü performansı büyük oranda karlılık oranlarındaki artıştan kaynaklanmıştır. Branşın teknik karlılık oranı bir önceki yıla göre %36 oranında artmış, böylece aktif karlılığı ve özsermaye karlılığı da olumlu etkilenmiştir. Hayat branşında ise masraf oranının ve teknik karlılığın düşmüş olması özsermaye karlılığını da aşağıya çekmiş, böylece branşın performansı bir önceki yıla göre gerilemiştir.

5. Sonuç

Covid-19 2020 yılının ilk aylarından itibaren tüm dünyada etkili olmaya başlamış, aradan geçen bir buçuk yıllık dönemde küresel ekonomiyi derinden etkilemiştir. Türkiye de salgının yıkıcı etkilerinden kendisine düşen payı almış ve 2020 yılında önemli ekonomik kayıplar yaşamıştır. Durum Türk sigorta sektörü özelinde bakıldığında ise beklenin aksine sektör 2020 yılında güçlü bir büyüme performansı sergilemiş, çoğu alanda finansal ve teknik sonuçlarını iyileştirmiştir.

Türk sigorta sektörünün 2020 yılında gösterdiği güçlü performansın detayları analiz edildiğinde, prim üretimindeki artışın hayat, sağlık ve yangın branşlarındaki yüksek büyüme rakamları ile sağlandığı görölmektedir. Teknik sonuçlardaki iyileşme ise kara araçları, kara araçları sorumluluk ve sağlık branşlarının hasar prim oranlarındaki düşüş sayesinde gerçekleşmiştir. Tüm bu olumlu göstergelerin yanında 2020 yılında toplam poliçe adetinin azalmış olması, prim üretimindeki büyümenin ortalama primlerdeki artış sayesinde elde edildiğini ortaya koymaktadır.

Türk sigorta sektörünün pandemi koşullarının geçerli olduğu 2020 yılından büyüyerek çıkmış olması hiç şüphesiz önemli bir başarıdır. Bununla birlikte sektörün uzun yıllardır süregelen yapısal problemlerinin pandemi döneminde de devam ettiği ve hatta derinleştiği anlaşılmaktadır. Hayat dışı branşlarda sigortalılık oranları ya çok az artmakta ya da düşmekte, hayat branşında ise prim üretiminin çok büyük bir kısmını kredi hayat sigortaları oluşturmaktadır. Bu durum da sigorta sektörünün diğer sektörlere olan bağımlılığını ve dolayısıyla da kırılganlığını artırmaktadır.

Türk sigorta sektörünün son yıllarda esaslı bir gelişim kaydedemediği bir diğer alanda sigorta ürünlerinin e-ticaret kanallarından satışıdır. Pandemiyle tüm dünyada ve Türkiye’de artan dijital tüketim eğiliminin sigorta sektörü üzerindeki etkisi sınırlı olmuştur. Özellikle hayat dışı branşlarda son beş yılda e-ticaret kanalının üretim payı neredeyse hiç artmamıştır. Hayat branşındaki artış ise mobil bankacılık uygulamaları ve kredi bağlantılı ürünler sayesinde sağlanabilmiştir. Bu açıdan bakıldığında Türk sigorta sektörünün pandemi ile ayağına gelen dijitalleşme fırsatını teptiği söylenebilir.

Tüm bu gelişim alanlarının yanında, Türk sigorta sektörünün pandemi dönemindeki en önemli kazanımlarının başında toplumdaki saygınlık ve güven artışı gelmektedir. Hayat ve hayat dışı sigorta şirketleri pandeminin ilk günlerinden itibaren proaktif davranarak müşterilerine birçok alanda kolaylık sağlamış ve tüm kısıtlamalara rağmen kesintisiz hizmet vermeye devam etmişlerdir. Özellikle sağlık sigortası şirketlerinin sağlık sigortalarında özel şartlar ile kapsam dışında bırakılmış olmasına rağmen Covid-19 pandemisine ilişkin tedavi masraflarını karşılamaları, bu dönemde atılmış değerli bir adımdır.

Çalışma kapsamında Covid-19’un Türk sigorta sektörüne etkisini incelemek için, sektörün 2016-2020 yılları arasındaki performansı entropi ağırlıklandırılmalı TOPSIS yöntemi ile analiz edilmiş ve 2020 yılı performansı geçmiş dört yıl ile karşılaştırılmıştır. Yapılan analize göre 2020 yılı performansı hayat dışı branşta birinci sırada, hayat branşında ise üçüncü sırada yer almaktadır. Hayat dışı branşın yüksek performansı 2020 yılında teknik karlılığın önceki yıllara göre artması sayesinde sağlanmıştır. Hayat branşında ise masraf oranının artması ve teknik karlılığın düşmesi, 2020 yılında gösterilen görece düşük performansın ana nedenidir. Elde edilen bulgulara göre Covid-19’un Türk sigorta sektörüne olan etkisi değerlendirildiğinde; pandeminin hayat dışı branşın performansı üzerinde herhangi bir negatif etkisinin olmadığı, hayat branşının performansını ise sınırlı da olsa negatif şekilde etkilediği sonucuna varılmaktadır.

Bu sonuçlar ışığında, Covid-19 pandemisinin Türk sigorta sektörünün 2020 yılı performansına önemli bir olumsuz etkisinin olmadığı, sektörün 2020 yılında güçlü bir finansal performans gösterdiği ancak uzun zamandır süregelen yapısal problemlerin varlığını koruduğu görölmektedir. Öte yandan sigorta sektörünün teknik performansının iyileşmesinde Covid-19 pandemisi nedeniyle uygulanan kısıtlamaların etkisinin olabileceği ve uzun vadede bu durumun tersine dönebileceği göz ardı edilmemelidir. Türk sigorta sektörünün pandemi sonrası dönemde güçlü ve sürdürülebilir bir finansal performansı gösterebilmesi için sektör; tüketicilerin Covid 19’la birlikte değişen risk hassasiyetlerine bağlı ürünler geliştirmeli, sigortalılık oranını toplumun her kesimine yaygın olacak şekilde artırmalı ve çağın gerekliliklerine uygun dijital dönüşümü gerçekleştirmelidir.

Kaynakça

- ACAR, M. (2019). Finansal Performansın Belirlenmesinde ve Sıralanmasında TOPSIS Çok Kriterli Karar Verme Yönteminin Kullanılması: Bist Sigorta şirketleri Uygulaması. *Finansal Araştırmalar ve alışmalar Dergisi*, 11 (21), 136-162. doi: 10.14784/marufacd.623385.
- AKYÜZ, Y. & KAYA, Z. (2013). Türkiye’de Hayat Dışı Ve Hayat / Emeklilik Sigorta Sektörünün Finansal Performans Analiz ve Değerlendirilmesi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13 (26), 355-371. doi: 10.29106/fesa.536729.
- AKYÜZ, G., TOSUN, Ö. & AKA, S. (2020). Performance Evaluation of Non-Life Insurance Companies With Best-Worst Method and Topsis. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 16 (1), 108-125. doi:

10.17130/ijmeh.700907.

- ALTAN, İ. & YILDIRIM, M. (2019). Sigorta Sektörünün Finansal Performansının Entropi Ağırlıklandırılmış TOPSIS Yöntemiyle Analizi ve Değerlendirilmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8 (1) , 345-358. doi: 10.15869/itobiad.463395.
- AYDIN, Y. (2019). Türkiye'de Hayat Emeklilik Sigorta Sektörünün Finansal Performans Analizi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (1), 107-118. doi: 10.29106/fesa.536729.
- AYTEKİN, A. & KARAMAŞA, Ç. (2017). BİST'te Faaliyet Gösteren Sigorta Şirketlerinin Finansal Performanslarının Bulanık Shannon Entropi Tabanlı Bulanık TOPSIS Yöntemiyle İncelenmesi. *Alphanumeric Journal*, 5 (1), 71 - 84. doi: 10.17093/alphanumeric.323832.
- BABUNA, P., YANG, X., GYİLBAG, A., AWUDİ, D. A., NGMENBELLE, D., & BİAN, D. (2020). The Impact of COVID-19 on the Insurance Industry. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(16), 5766. doi: 10.3390/ijerph17165766.
- BÜLBÜL, S. & KÖSE, A. (2016). Türk Sigorta Sektörünün PROMETHEE Yöntemi ile Finansal Performans Analizi. *Marmara Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 38 (1), 187-210. doi: 10.14780/iibd.29194.
- ÇETİN, A. C. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Türkiye'de Genel Ekonomik Faaliyetlere ve Hisse Senedi Borsa Endeksine Etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 4 (2) , 341-362 . doi: 10.31200/makuubd.766901.
- ERSOY, B., KAYGUSUZ, M. & BOZDOĞAN, T. (2019). Katılım Sigortacılığı Faaliyetinde Bulunan Hayat ve Emeklilik Sigorta Şirketlerinin Finansal Performanslarının TOPSIS Yöntemiyle Değerlendirilmesi. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, 48, P. 5978-5985. doi: 10.26449/sss.1843.
- FARRELL, D., GANONG, P., GREİG, F., Liebeskind, M., Noel, P., & Vavra, J. Consumption Effects of Unemployment Insurance During the Covid-19 Pandemic, <https://ssrn.com/abstract=3654274> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- HWANG, C. L. & YOON, K. (1981). *Multiple Attribute Decision Making: Methods and Applications*. New York: Springer-Verlag.
- KILIÇ, Y. (2020). Borsa İstanbul'da COVID-19 (Koronavirüs) Etkisi. *JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy*, 5 (1), 66-77.
- KÖSE, A. & DİKME, B. (2021). Türk Sigorta Sektöründe Hayat Dışı Branşlarda Faaliyet Gösteren Şirketlerin Performanslarının Değerlendirilmesi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 13 (24), 171-188. doi: 10.14784/marufacd.880627.
- KSENİJA, M., BORİS, D., SNEŽANA, K. & SLADJANA, B. (2017). Analysis of the Efficiency of Insurance Companies in Serbia Using The Fuzzy AHP. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 30:1, 550-565. doi: 10.1080/1331677X.2017.1305786.
- KULA, V., KANDEMİR, T. & BAYKUT, E. (2016). Borsa İstanbul'da İşlem Gören Sigorta ve BES Şirketlerinin Finansal Performansının Gri İlişkisel Analiz Yöntemi ile İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 37-53.
- Lİ, X., WANG, K., LİU, L., XİN, J., YANG, H. & GAO, C. (2011). Application of the Entropy Weight and TOPSIS Method in Safety Evaluation of Coal Mines. *Procedia Engineering*, 26, 2085-2091. doi: 10.1016/j.proeng.2011.11.2410.
- IŞIK, Ö. (2019). Türkiye'de Hayat Dışı Sigorta Sektörünün Finansal Performansının CRITIC Tabanlı TOPSIS ve MULTIMOORA Yöntemiyle Değerlendirilmesi, *BMIJ*,7(1): 542-562. doi: 10.15295/bmij.v7i1.1090.
- PERÇİN, S. & SÖNMEZ, Ö. (2018). Bütünleşik Entropi Ağırlık ve TOPSIS Yöntemleri Kullanılarak Türk Sigorta Şirketlerinin Performansının Ölçülmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 18. EYİ Özel Sayısı, 565-582. doi: 10.18092/ulikidince.347924.
- SAEEDPOOR, M., VAFADARNİKJOO, A., MOBİN, M. & Rastegari, A. (2015). *A SERVQUAL Model Approach Integrated With Fuzzy AHP And Fuzzy TOPSIS Methodologies to Rank Life Insurance Firms*. Proceedings of the American Society for Engineering Management 2015 International Annual Conference, India, USA, October 2015.
- Sigorta ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu (SEDDK). 2020. 2019 Yılı Türkiyede Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor. Ankara.

- SOYLU, Ö. B. (2020). Türkiye Ekonomisinde Covid-19'un Sektörel Etkileri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7 (6), 169-185.
- STOJKOSKİ, V., JOLAKOSKİ, P. & IVANOVSKİ, I. The Short-Run Impact of COVID-19 on the Activity in the Insurance Industry in the Republic of North Macedonia, <https://arxiv.org/abs/2011.10826> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- TAYAR, T. , GÜMÜŐTEKİN, E. , DAYAN, K. & MANDİ, E. (2020). Covid-19 Krizinin Türkiye'deki Sektörler Üzerinde Etkileri: Borsa İstanbul Sektör Endeksleri Araştırması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı, 293-320.
- TSAI, H., HUANG, B. & WANG, A. S. (2008). Combining ANP and TOPSIS Concepts for Evaluation the Performance of Property-Liability Insurance Companies. *Journal of Social Sciences*, 4(1), 56-61. doi:10.3844/jssp.2008.56.61.
- Türkiye Bankalar Birliği (TBB). 2021. Bankalarımız 2020 Raporu. İstanbul.
- WANG, Y. ZHANG, D., WANG X. & FU, O. (2020). How Does COVID-19 Affect China's Insurance Market?. *Emerging Markets Finance and Trade*, 56:10, 2350-2362. doi: 10.1080/1540496x.2020.1791074.

İnternet Kaynakları

- Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK), 2020. İnteraktif Deprem Haritası, <https://dask.gov.tr/toplumsal-paylasim-etkilesimli-deprem.html> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- E-Ticaret Bilgi Platformu. (2021). İstatistikler. <https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- İstanbul Sanayi Odası (İSO). 2021. İSO Türkiye İmalat PMI İndeksi. <https://www.iso.org.tr/projeler/iso-turkiye-imalat-pmi/> Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- Sigortacı Gazetesi. (2020). Korona Virüsü Kapsama Alan Sağlık Sigortası Şirketleri. <https://sigortacigazetesi.com.tr/hangi-sigorta-sirketleri-koronavirusu-saglik-sigortasi-kapsamina-aliyor/> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- Sigortacı Gazetesi. (2021). BNP Paribas Kriz Döneminde Korunma ve Planlama Anketi. <https://sigortacigazetesi.com.tr/kismir-krizin-issizlik-riskine-dair-korunma-ihtiyacini-tetikleyen-endiseyi-besledigini-goruyoruz/> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB). 2020. Para Politikası Kurulu Toplantı Özetleri. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Para+Politikasi/PPK/2020> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB). 2021. Gösterge Niteliğindeki Merkez Bankası Döviz Kurları. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Doviz+Kurlari/Gosterge+Niteligindeki+Merkez+Bankasi+Kurlarii/> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). 2020. Ölüm ve Ölüm Nedeni İstatistikleri 2019. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-ve-Olum-Nedeni-Istatistikleri-2019-33710> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). 2021a. İlgücü İstatistikleri Mart 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Mart-2021-37481> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). 2021b. Tüketici Fiyat Endeksi Mart 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tuketici-Fiyat-Endeksi-Mart-2021-37381> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). 2021c. Motorlu Kara Taşıtları İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Motorlu-Kara-Tasitlari-Aralik-2020-37410> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- Türkiye Sigorta Birliği (TSB). 2020. TSB Korona Virüs Tavsiye Kararları. <https://www.tsb.org.tr/tr/duyuru/tsb-tavsiye-kararlarina-iliskin-basin-aciklamasi> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- Türkiye Sigorta Birliği (TSB). 2021a. İstatistikler, Genel Sigorta Verileri, <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).

- Türkiye Sigorta Birliği (TSB). 2021b. İstatistikler, Teknik Gelir Tabloları, <https://www.tsb.org.tr/istatistikler> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- Türkiye Sigorta Birliği (TSB). 2021c. İstatistikler, Konsolide Bilançolar, <https://www.tsb.org.tr/istatistikler> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- T.C. Sağlık Bakanlığı. 2021. Türkiye Covid-19 Hasta Tablosu. <https://covid19.saglik.gov.tr> Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. 2020. Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi. <https://www.hmb.gov.tr/haberler/hazine-ve-maliye-bakani-sayin-berat-albayrak-anadolu-ajansi-ozel-yayininda-gundeme-yonelik-degerlendirmelerde-bulundu> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).